

Богдан Ђутковић, пуковник

Због тежње да се за обезбеђење официрског и подофицирског кадра Војске нађу најбоља решења постоји потреба сталне доградње система попуње, посебно када су у питању војне школе и академије, које су окосница тог система.

Чланак, чија је основа рад др Зорана Килибарде „Попуна Војске старешинским кадром – стара тема и нове дилеме“ („Војно дело“ 3/98), садржи још нека виђења, која се односе на дефинисање образовних профила и занимања у војној професији, идеју да се у војне академије уведу два нивоа образовања, изворе попуње кадром и потребу постојања Војне гимназије, ради побољшања и рационализације система попуње Војске официрским и подофицирским кадром.

Проблеми дефинисања образовних профила и занимања у војној професији

Савремене кадровске потребе намећу захтеве да се за подофицире, а делимично и за ниже официре, у систему школовања примењује концепт „уситњавања“ занимања (специјалности) којима ће се они бавити у већем делу свог радног века. Међутим, да би се тај концепт образовања остварио неопходно је да се претходно дефинишу сви образовни профили који се школују у војним школама и академијама, као и да се утврде врсте занимања (специјалности) у односу на сваки профил. У досадашњој пракси је било покушаја да се тај проблем разреши, али без конкретних резултата.¹

У школама и на факултетима у грађанству прецизно су дефинисани образовни профили и занимања, па би та њихова искуства могла да буду корисна за дефинисање образовних профила у систему војног школства. У публикацији *Пронађите себе*² егзактно су наведени сви образовни профили и занимања која се стичу у средњим школама у Србији. Слично може да се дефинише и за образовне профиле и занимања подофицира који се школују у Средњој војној школи. Такође, на универзитетима у грађанству тачно су дефинисани образовни профили стручњака који се школују на појединим факултетима. На пример, на 29 факултета Универзитета у Београду (изузев уметничких) школује

¹ Аутор наведеног чланка указује на тај проблем, али ни он није детаљније анализирао потребне профиле старешинског кадра који би требало да се школује у војним школама и академијама.

² *Пронађите себе*, „Просветни преглед“, 1996.

се 151 образовни профил разних стручњака.³ Аналогно томе, било би веома корисно да се дефинишу образовни профили за школовање на војним академијама. Истина, то је делимично урађено за Војнотехничку академију Војске Југославије (ВТА ВЈ), где су образовни профили углавном преузети с одговарајућих факултета. Међутим, за Војну академију Војске Југославије (ВА ВЈ) образовни профили још увек нису одређени, па се поставља питање да ли се у ВА ВЈ школују будући „дипломирани официри родова“, „дипломирани официри ратне вештине“ или само „дипломирани официри“. Када је реч о образовним профилима у ВТА ВЈ, такође није јасно да ли су свршени студенти „дипломирани инжењери, економисти, финансисти чина официра“ или су то „дипломирани официри инжењери, економисти, финансисти“, и слично.

Решавањем питања дефинисања образовних профила који се школују у војним академијама разрешила би се и многа друга системска питања око њиховог вођења и усавршавања у струци – служби. На пример, за образовни профил „дипломирани официр рода“ или „дипломирани официр ратне вештине“ било би сасвим јасно да је пут даљег усавршавања „командно усмерење“. Такав концепт школовања указује на закључак да „дипломирани официри родова“, односно „дипломирани официри ратне вештине“, могу да се школују искључиво у ВА ВЈ, јер школске институције у грађанству такав профил стручњака не школују. Насупрот томе, образовни профили који се школују у ВТА ВЈ готово су идентични с образовним профилима одговарајућих факултета у грађанству, што намеће закључак да се официри појединих служби могу добијати, осим са ВТА ВЈ, и са одговарајућих факултета у друштву, а такав начин попуне био би и веома економичан.

Да ли су у војним академијама потребна два нивоа образовања?

Идеју о увођењу два нивоа стручне спреме за официре (виша и висока) др Зоран Килибарда је документовано образложио. Наиме, нема потребе да цео официрски састав има високу стручну спрему, што је била ранија пракса, када се о економичности није довољно водило рачуна. Пошто се пирамида официрских чинова, почев од потпоручника, стално сужава, а посебно од чина мајора, логично би било да ка високим чиновима напредују само изузетно способни и креативни официри, тзв. каријерни официри, док у нижим официрским чиновима треба да буде већа флукутација кадра. То у садашњем систему школовања официра није могуће обезбедити јер сви официри имају исту почетну основу и већина релативно лако достигне чин потпуковника. Као последица тога јавља се мањак нижих и вишак виших официра.

Један од начина да се тај проблем разреши јесте увођење двостепеног школовања у војним академијама: на „првом степену“ стицала би

³ Наставни планови и програми основних студија Универзитета у Београду, Универзитет у Београду, 1991.

се виша, а на „другом“ висока стручна спрема. Први степен школовања завршавали би студенти релативно скромнијих способности, а школовање на другом степену наставили би само најбољи и најспособнији студенти. Тај систем школовања за студенте би био веома стимулативан, јер би рад и резултати рада (учења) били адекватно мерило вредности сваког студента војне академије. Уједно, то би био и економичан начин школовања официјерског кадра.

Извори попуне кадра

Када је реч о изворима попуне, свакако треба тежити да се у војним школама и академијама школује само кадар који не може да се добије из образовних установа у грађанству. Та идеја је већ донекле остварена, посебно кад је у питању школовање подофицијерског кадра. Међутим, школовање официјерског кадра може да се организује рационалније. Док официјерски кадар родова мора да се добија искључиво из интерних извора, односно из ВА ВЈ, дотле кадар служби може претежно да се добија из екстерних извора попуне, односно са факултета. Релативно лако би се могли превазићи проблеми који карактеришу екстерне изворе попуне,⁴ а погодности тог извора попуне су вишеструке, пре свега, с економског становишта.

Стипендирање студената на факултетима је добар и веома прихватљив начин за решавање екстерног извора попуне. До сада су за потребе служби стипендиране две генерације студената, на око 13 разних факултета. Просек студија у свакој генерацији је око 8,00, што је веома добар успех. До сада су били најбројнији студенти медицинских факултета, који су, са просеком студија око 8,40, били и најбољи. На основу наведеног, може се закључити да постоји запажено интересовање квалитетних студената за стипендирање и за ступање у професионалну војну службу у Војсци. Зато би све службе требало, без обзира на то да ли се њихов кадар школује у ВТА ВЈ или не, део попуне или попуну у целини да обезбеђују стипендирањем студената на одговарајућим факултетима у грађанству. Ако се узме у обзир чињеница да стипендиста факултета годишње кошта Војску око 12.000 динара (око 2.000 немачких марака), што је око седам пута јефтиније од цене школовања једног студента у ВТА ВЈ, сасвим је јасно да би тај извор попуне официјерским кадром служби за Војску био веома рентабилан и оправдан. С друге стране, ако се усвоји и реализује идеја о двостепеном школовању официјерског кадра (с вишом и високом стручном спремом), део кадра служби моћи ће да се стипендира и на одговарајућим вишим школама у грађанству.

Када је реч о изворима попуне подофицијерског кадра, свршени ученици трогодишњих и четворогодишњих средњих школа у грађанству најбољи су извор попуне. Наиме, пријемом тих ученика на једногодишње

⁴ Др Зоран Килибарда о томе детаљније пише у свом раду.

специјалистичко школовање за дужности подофицира, уз истовремено служење војног рока, обезбеђује се сигурна и веома рентабилна попуна подофицирима, што потврђује досадашња пракса школовања и добијања подофицира на тај начин. Школовање подофицирског кадра ће бити још квалитетније уколико се што пре превазиђе старо схватање да је подофицир, у ствари, „мини официр“, па је у ранијим наставним плановима и програмима, а делимично и у садашњим, од њих захтевано да опширно знају много градива. Међутим, у пракси је потребно управо супротно, тј. да се подофицир школује за уску специјалност, односно за рад на једном до два средства или оруђа, и слично. Уосталом, на такав начин подофицире школују многе, а посебно развијене земље. Ако се све то узме у обзир, четворогодишње школовање подофицира какво је некада било једноставно више није могуће, јер за то нема средстава, а ни потребе.

За и против Војне гимназије

Од када постоји Војна гимназија стално се изнова поставља питање њеног даљег опстанка.⁵ Наиме, гимназија у Београду основана је 1934. године. Прекинула је рад пред Други светски рат, и поново почела са радом 1970. године. Нешто раније почела је са радом војна гимназија у Мостару, а нешто касније у Загребу и Љубљани. Све војне гимназије имале су, у основи, исти циљ – обезбеђење попуне војних академија. То значи да је постојање војних гимназија био израз преке потребе, а не неког помодарства у војном школству. Према томе, и у систему војног школства ВЈ постојање Војне гимназије је израз нужде, јер она за војне академије обезбеђује сигурну попуну од 35 до 50 одсто претежно врло добрих и одличних полазника. Ако се зна да је одзив кандидата у Војну гимназију веома стабилан и одличан, да се на школовање примају само одлични кандидати с изузетним способностима за даљу едукацију, да њих око 85 одсто настави школовање у војним академијама и успешно га заврши, и да су то, по правилу, најбољи студенти, сасвим је јасно да се кадровска служба која води рачуна о попуни, а у условима недовољног одзива кандидата за војне академије из грађанства, не може одрећи тог извора попуне војних академија без обзира на то што је он заиста најскупљи, па се зато сматра да је с економског становишта постојање Војне гимназије нерационално. Са те стране противници постојања Војне гимназије су у праву. Али, гашење Војне гимназије дошло би у обзир само када би се пронашао други, релативно сигуран извор попуне војних академија. За сада таквог извора нема, и не може да се предвиди ни у догледној будућности.

Стипендирање ученика као могући извор попуне војних академија уведен је у праксу, али одзив кандидата је за сада недовољан, премда

⁵ У чланку др Зорана Килибарде о томе су дата детаљнија објашњења, али у вези са том школом треба навести још неке чињенице.

су стипендије веома привлачне – износе око 600 динара (око 100 немачких марака) месечно. До сада се преко тог извора обезбеђивало око 10 одсто планиране попуне војних академија. Када би се угасила Војна гимназија, учешће стипендиста у попуни војних академија требало би да буде 35–50 одсто, али за сада такав одзив кандидата из средњих школа у грађанству за стипендирање није могуће обезбедити. У сваком случају, тај извор попуне војних академија треба што више користити јер је веома рентабилан, а са становишта едукације и развоја личности ученика има знатне предности у односу на интернатски живот ученика Војне гимназије.

Постојање Војне гимназије, дакле израз је нужде, и треба је почети гасити оног тренутка када војни стипендисти и други кандидати из грађанства постану основни извор попуне војних академија.